

R a i n a   K a b a i v a n s k a

GRAN TEATRE DEL LICEU

GRAN TEATRE DEL LICEU

Temporada 91 - 92

CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

**Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona
Ministerio de Cultura
Diputació de Barcelona
Societat del Gran Teatre del Liceu**

NOCHE DE ESTRENO

Si en el estreno de su ópera o concierto favoritos quiere experimentar esta sensación, tiene dos opciones:

comprar todas las butacas del aforo o tener un reproductor Láser Disc Pioneer.

La primera opción dudamos mucho que pudiera hacerla realidad en ningún teatro del mundo. En cambio la segunda, además de ser posible, le permite ver y escuchar, con la máxima calidad que ofrece la tecnología digital, sus óperas o conciertos preferidos en su propia casa.

Nuevos reproductores de Láser Disc Pioneer. Perfección de sonido y pureza de imagen para disfrutar de auténticas noches de estreno.

AVGSTA BBT

 PIONEER
The Art of Entertainment

Recital

Raina Kabaivanska
soprano

Leone Magiera
piano

Dilluns, 20 de gener, 21 h., funció núm. 53, torn A

LA LLUM
FETA JOIA

MASRIERA

Des de 1840

Totes les joies Masriera estan numerades i firmades. Van acompanyades d'un certificat d'origen i autenticitat.
De venda només en establiments autoritzats.

BARCELONA • Bagués - Masriera i Carreras MADRID • Grassy SANTANDER • Presmanes

Programma

I

- Giovanni Battista Pergolesi** Se tu m'ami
(1710-1736)
- Gioacchino Rossini** Adieux à la vie
(1792-1868) (*Album Français*)
- Gaetano Donizetti** La correspondance amoureuse
(1797-1848) (*Matinée Musicale*)
- Giacomo Puccini** Sì, mi chiamano Mimì
(1858-1924) (*La Bobème*)
Sole e amore
- Giuseppe Verdi** Il brigidino
(1813-1901)
Addio del passato
(*La Traviata*)

II

- Jules Massenet** Adieu, notre petite table
(1842-1912) (*Manon*)
- Anton Rubinstein** Notx (La nit)
(1829-1894)
- Giacomo Puccini** Vissi d'arte
(*Tosca*)
- Francesco Paolo Tosti** Chanson de l'adieu
(1846-1916)
- Francesco Cilea** Io son l'umile ancella
(1866-1950) (*Adriana Lecouvreur*)

R a i n a   K a b a i v a n s k a

Raina Kabaivanska va néixer a Burgas (Bulgària), ciutat a la vora de la mar Negra. De molt petita, començà els estudis de piano, i una mica més tard van descobrir la seva veu i va ingressar en un cor. Quan decidí dedicar-se al cant seriosament, abandonà els estudis universitaris i es matriculà al Conservatori de Sòfia, on aconseguí el premi Dimitroff, i hi començà les classes com a mezzosoprano, per passar a la corda de soprano dos o tres anys després.

L'any 1958, es traslladà a Itàlia amb una borsa d'estudi, i guanyà el concurs Avanti, de Reggio Emilia, amb Luciano Pavarotti. Havia debutat ja a l'Òpera Nacional de Sòfia, i cantà poc després al Bolshoi de Moscou, a Sant Petersburg i a Budapest, però continuà els estudis a Itàlia amb Zita Fumagalli Riva i debutà l'any 1959 a Vercelli amb *Il Tabarro*; poc després, cantà *Pagliacci* a Màntua. Itàlia esdevindria de seguida la seva llar, no sols per residència, sinó també per nacionalitat i per matrimoni. El 1960, passat el concurs obligatori, ingressà a l'Escola de la Scala de Milà, i no trigà a ser escoltada pel mestre Antonio Votto. Aquest, després d'una petita prova, li digué que hauria de preparar en quatre dies l'ària d'Agnese de l'òpera de Bellini *Beatrice di Tenda*. Ella ho acceptà i, gràcies a aquesta decisió, va poder debutar a la Scala amb aquesta òpera, l'any 1961, el mateix dia que també ho feia Joan Sutherland; hi aconseguí un gran èxit i començà la seva carrera internacional. L'any 1962, debutà al Covent Garden de Londres amb *Otello*, amb Solti, Del Monaco i Gobbi, i al Metropolitan de Nova York amb *Pagliacci*, al costat de Bergonzi. Als Estats Units, ja hi havia debutat el 1961 (a San Francisco), també amb *Otello*.

Amb *Turandot* de Ferruccio Busoni tornà a la Scala de Milà, on ha cantat sovint papers com Irene (*Rienzi*), Elisabetta (*Don Carlo*), Elvira (*Ernani*), Margherita (*Mefistofele*), entre d'altres. També és artista habitual al Metropolitan de Nova York, on ha cantat, en dotze temporades, més de setanta representacions de títols com *Don Carlo*, *Otello*, *Falstaff*, *La forza del destino*, *La Bobème*, *Manon Lescaut*, *Madama Butterfly*, *Andrea Chénier*, *Faust*, *Pikovaia Dama* i *Ievgueni Onieguin*.

També és artista habitual als altres teatres més importants del món:

Opéra de París, Colón de Buenos Aires, Òpera Nacional de Sòfia, Òpera de Viena, Santiago de Xile i els escenaris més rellevants dels Estats Units i d'Alemanya. Des de l'any 1971 va estar vinculada a l'Òpera d'Hamburg amb un contracte d'artista invitada permanent. També ha actuat a festivals com els de Salzburg (*Falstaff* amb Herbert von Karajan) i d'Ais de Provença. No cal dir que a Itàlia, el seu país d'adopció, és una de les artistes més estimades, i canta sovint a tots els teatres més importants; han destacat les seves actuacions a l'Òpera de Roma (darrerament *Manon Lescaut*, *Tosca*, *Manon* i *Fausta* de Donizetti), al San Carlo de Nàpols i a l'Arena de Verona (*Manon Lescaut*, *La Bobème*, *Madama Butterfly* i *Tosca*).

Ha estat també protagonista femenina de films sobre *Pagliacci* (amb direcció musical i escènica de Herbert von Karajan), *Il Trovatore* i *Tosca* (en escenaris naturals i al costat de Plácido Domingo). Aquesta *Tosca* fou programada per TVE, per on també hem pogut veure darrerament la seva participació esplèndida en la gala a Reggio Emilia que commemorava els trenta anys de carrera de Luciano Pavarotti.

Entre els guardons rebuts durant la seva carrera hom pot destacar el Premi Bellini de l'any 1965 per *Beatrice di Tenda* i *Il Pirata*, el Viotti d'Oro del 1970, el Premi Puccini del 1978 i el Premi Monteverdi del 1980.

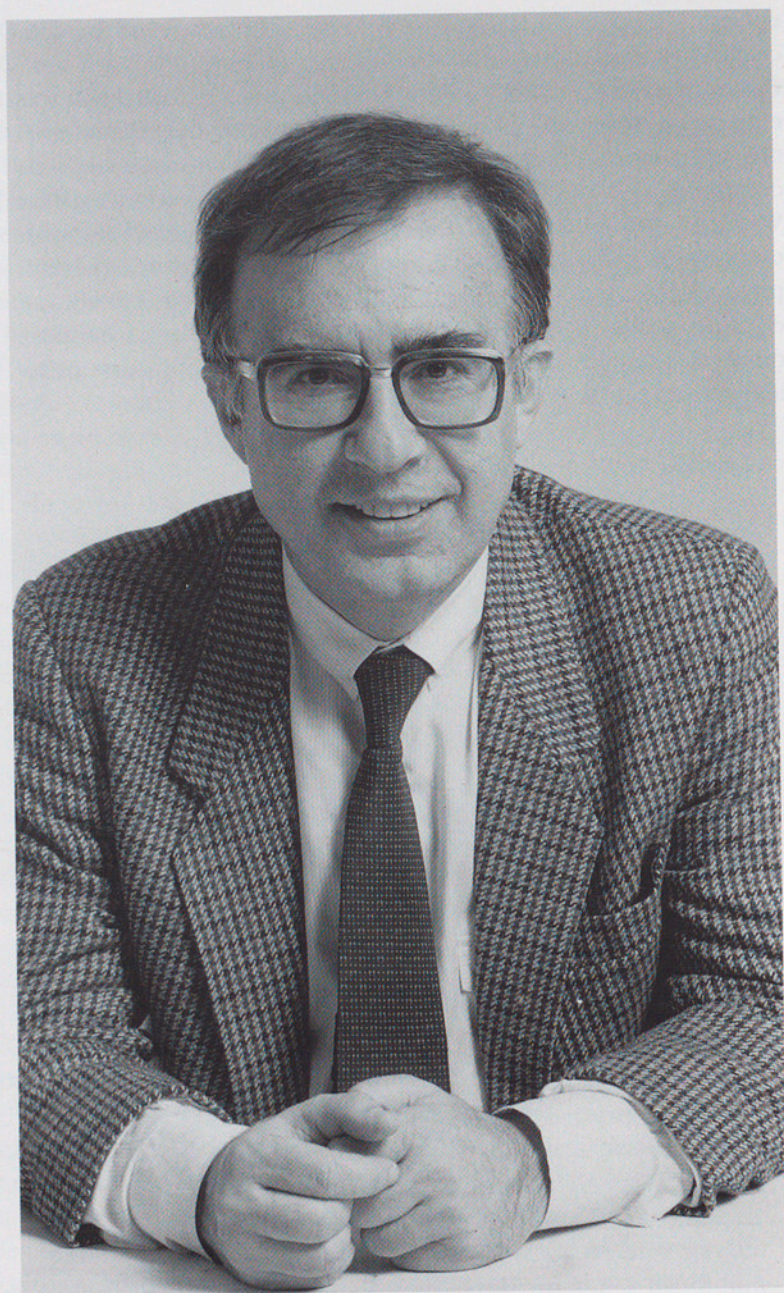
Durant el 1991 ha interpretat *Tosca* a l'Òpera de Roma (amb Pavarotti) i a Palerm, *Die lustige Witwe* al San Carlo de Nàpols i *Capriccio* al Comunale de Bolonya, i entre els seus projectes més immediats hom pot fer esment de representacions de *Francesca da Rimini* al Comunale de Bolonya i *Adriana Lecouvreur* a La Fenice de Venècia.

Debutà en aquest Gran Teatre del Liceu la temporada 1971-1972, commemorativa dels cent vint-i-cinc anys del teatre, amb la Leonora de *La forza del destino*, amb Carlo Bergonzi, (Joan Arnau va dir d'ella a «Tele/eXprés» que «ha estat una Leonora corprenedora per qualitat preciosa de la veu, escola excel·lent, línia perfecta i això tan important per cantar i que definim com a intel·ligència».) Tornà a aquest escenari la temporada 1985-1986, i ho féu amb una de les seves creacions màximes, la protagonista de *Manon Lescaut* de Puccini (Marcel Cervelló, a «Monsalvat», parlava de «figura

egrègia... lliçó autèntica de l'art del cant... expressivitat dramàtica del fraseig... triomf tumultuós»).

Cantant sensible, estudiosa i intel·ligent, actriu capaç de donar tots els matisos necessaris als seus personatges, dona distingida i amb una bella figura, Raina Kabaivanska és una de les cantants més completes dels darrers anys. Ella mateixa confessava a Cristina Wysocky que «la veu és una cosa bella, però només és un mitjà d'expressió entre tants altres; jo m'he dedicat sempre a la interpretació i la meva base tècnica m'ajuda molt a donar-me llibertat en aquest sentit» i, també, que «és una gran alegria cantar i relacionar-se amb la música, i em considero una persona privilegiada pel fet de tenir aquesta professió».

Leone Magiera

Leone Magiera, conegudíssim de molts anys ençà a nivell internacional per les seves dots pianístiques, que l'han fet esdevenir l'acompanyant més sol·licitat pels cantants més grans del món, ha aconseguit recentment èxits importants i significatius com a director d'orquestra. Com a tal, ha estat al capdavant de la Simfònica de Berlín, de la Philharmonia de Londres, de l'Orquestra de la Ràdio de Baviera, i ha obtingut grans èxits a l'Òpera de Berlín, al Colón de Buenos Aires, a l'Òpera d'Hamburg, al Festival de Bilbao, al Filarmonico de Verona, al Carlo Felice de Gènova i en gires de concerts d'una gran importància per Amèrica, Escandinàvia, Alemanya i Espanya. La crítica ha subratllat ben particularment aquest vessant de la seva activitat.

Entre les òperes que ha dirigit figuren totes les més importants del repertori italià: *Aida*, *Rigoletto*, *Il Trovatore*, *La Traviata*, *Simon Boccanegra*, *La Bohème*, *Tosca*, *Madama Butterfly*, *Manon Lescaut*, *Il Tabarro*, *Suor Angelica*, *Gianni Schicchi*, *Andrea Chénier*, *Fedora*; mentre que, del repertori simfònic, ha dirigit, entre altres obres, *Les Noces* de Stravinsky, en una gira de l'orquestra de la Scala de Milà.

També ha estat important la seva intervenció en enregistraments discogràfics (Emi, Decca), sobretot en recitals de Luciano Pavarotti, Mirella Freni, Raina Kabaivanska, Renata Scotto, Lucia Valentini Terrani, Ruggero Raimondi, etc. Ha intervingut així mateix en molts programes especials de televisió, i la seva activitat didàctica és molt valorada.

Recentment, ha començat a escriure sobre temes musicals, amb una obra dedicada als problemes del cant i del teatre d'òpera, editada per Ricordi, i ja se n'han publicat els dos primers volums: *Metodo e mito: Luciano Pavarotti - Mirella Freni*.

Féu la seva presentació com a director d'orquestra en aquest Gran Teatre del Liceu la temporada 1969-1970 amb l'òpera de Giordano *Fedora*, amb Giuseppe di Stefano, i hi tornà l'any 1989 com a pianista en un recital de Luciano Pavarotti.

Glory ALGO CAMBIA EN TI

C o m e n t a r i

El programa escollit per la gran soprano Raina Kabaivanska per a aquest recital al Liceu és variat i eclèctic. S'hi barregen àries d'òpera amb cançons i romances, en una successió ben mesurada. Hi ha cançons de Tosti, Rubinstein i Pergolesi, juntament amb dues d'operistes tan típics com Rossini i Donizetti, mentre que Verdi i Puccini figuren com a autors d'òpera i de cançons i tan sols Ci-lea i Massenet com a operistes purs, cadascun amb una ària.

Giovanni Battista Pergolesi —o Pergolese— és un dels músics que van morir joves a causa de la seva salut fràgil; encara que no consta amb seguretat, sembla que la causa de la seva mort, als vint-i-tres anys, va ser la tisi. Havia nascut a Jesi, prop d'Ancona, el 4 de gener de 1710, i va morir a Pozzuoli —on s'havia traslladat a prendre les aigües— el 16 de març de 1730. En realitat, es deia J. B. Draghi, i va canviar el nom perquè la seva família provenia del poble de Pergola, prop de Pèsaro.

Les seves primeres composicions daten dels vint-i-un anys i no van tenir, en principi, cap ressò. El seu primer èxit fou l'òpera buffa *Il fratre'nnamorato*, escrita als vint-i-dos, és a dir, que en tan sols quatre anys va desenvolupar tota la seva producció. La seva obra més popular és, sens dubte, *La serva padrona*, un «intermezzo» que escriví per a l'òpera *Il prigioner superbo*, que no va agradar. En canvi, l'intermedi còmic conegué l'èxit, ja des del dia de l'estrena i sempre ha seguit en repertori, fins i tot ara. A París, fou l'origen de la cèlebre «Querelle des bouffons» entre els partidaris de l'òpera italiana i els de la francesa, que va involucrar personalitats com Gluck i Piccini. El seu cant del cigne, ja a Pozzuoli, poc abans de morir, fou el *Stabat Mater*, l'altra obra seva més coneguda. La prematura mort va comportar la proliferació de nombroses obres «descobertes», moltes d'elles probablement apòcrifes.

Molt hàbil en la caracterització dramàtica mitjançant la música, fou un gran melodista, com es prova a les nombroses cançons. *Se tu m'ami*, de caràcter pastoril, és una de les més boniques: la protagonista es pregunta sobre la sinceritat de l'amor del pastor que l'estima.

Gioacchino Rossini va néixer a Pèsaro el 29 de febrer de 1792 i morí a Passy el 13 de novembre de 1868. De família de músics (el pare tocava la trompa i la mare era cantant), va començar de petit a viure en ambient musical i estrenà, el 1810, la seva primera òpera, *La cambiale di matrimonio*, al San Mosè de Venècia; seguirien altres èxits fins a la precoç maduresa de *Tancredi* i *L'italiana in Algeri*, una «opera seria» i una altra de «buffa», ambdues del 1813. Però el seu gran triomf va ser *Il barbiere di Siviglia*, sobre Beaumarchais, el mateix assumpte que havia posat en música, el 1782, Paisiello. Es pot dir que entre 1815 i 1823 Rossini va ser el rei de l'òpera italiana. Instal·lat a París, després del seu *Guillem Tell* (1829), decideix no tornar a escriure òperes, resolució que el temps ha provat sàvia i encertada. A partir d'aquell moment, el saló de Rossini a la Chaussée d'Antin i la caseta de Passy tenen una enorme influència sobre la vida musical del Segon Imperi. Neixen així les *Soirées Musicales* i els *Pecats de vellesa*, amb joiells com *Le Carnaval de Venise*, el *Duetto buffo dei due gatti*, *I Gondolieri* o aquests *Adieux à la vie*, amb el compositor al piano, tant improvisant com no. Als *Adieux*, l'harmonia juga amb la seva variació sobre una nota única a la melodia.

Gaetano Donizetti, un dels operistes més prolífics, amb més de setanta títols, nasqué i morí a Bèrgam (1797-1848) i, tret de tres òperes juvenils que no van veure la llum, a partir de l'estrena d'*Enrico di Borgogna*, el 1818, al San Cosme de Venècia, va emprendre una carrera d'èxits ininterromputs. Una dotzena de les seves òperes romanen en repertori, des de les «buffe» *Don Pasquale*, *L'elisir d'amore* i *La fille du regiment* fins a les tràgiques com *Lucia di Lammermoor*, *La Favorita*, *Anna Bolena* o *Maria Stuarda*.

Allò que és menys conegut és, però, que el gran operista compta en la seva producció musical amb tretze simfonies, divuit quartets i tres quintets, i també oratoris, trenta cantates, més de cent composicions sacres i nombroses cançons de gran espontaneïtat, com aquesta *Correspondance amoureuse*, escrita durant una de les seves estades a París, que anava alternant amb els retorns a la pàtria. Finalment, amb símptomes de bogeria, va haver de ser internat en una institució, prop de la seva ciutat nadiua, on morí prematurament.

Anton Grigorièvitx Rubinstein, el gran pedagog i pianista, és, amb Glinka, la màxima figura de la música russa del XIX. Va néixer a Vykhatinets el 28 de novembre de 1829 i morí a Peterhof el 20 de novembre de 1894. Va donar els primers concerts als deu anys i publicà les primeres composicions als catorze. Més tard, es fixà a Sant Petersburg, on, el 1859, fundà la Societat Imperial Russa de Música i, tres anys després, el primer conservatori d'aquest país, que va dirigir fins a la seva mort. Allí, va influir sobre dues generacions de músics importants, molts dels quals van ser directament deixebles seus.

Malgrat la importància normal de la seva producció pianística, va escriure no menys de quinze òperes, cinc oratoris i sis simfonies, a part d'unes cent seixanta cançons, moltes d'elles —com *La nit*, que avui s'interpreta— de gran popularitat.

Francesco Paolo Tosti va néixer a Tortona el 9 d'abril de 1846 i morí a Roma el 2 de desembre de 1916. És un dels compositors de cançons italianes més important i va gaudir d'una alta formació musical, sense el caràcter espontani i popular de molts altres, especialment els dedicats a la cançó napolitana. Va estudiar precisament al Conservatori de Nàpols, i va ser professor, després., al de Roma i, també, a les corts d'Itàlia i Anglaterra.

A part d'un quadern de cançons dels Abruzzi, va publicar gran quantitat de romances de bellesa infinita, amb un do melòdic pregon, les quals saben crear una atmosfera lluminosa molt mediterrània. Sovint fa servir ritmes de dansa del seu país, però els textos són, de vegades, en altres llengües, com passa a *Chanson de l'adieu*.

Giuseppe Verdi és, per dret propi, la figura típica del compositor d'òpera italiana. Les seves obres encarnen allò que s'entén correntment per òpera, sense distinció d'estil, època ni nacionalitat. La seva vida s'estén al llarg de tot el segle XIX, car va néixer a Roncole el 10 d'octubre de 1813 i va morir, ja al segle XX, el 2 de gener de 1901. Durant tants anys, va reflectir influències diverses, des de Donizetti a Wagner, passant per Gounod, sense deixar mai, per això, de ser ell mateix.

En efecte, malgrat la natural evolució del seu art, mai no va deixar

Giuseppe Verdi

d'escriure per al gust de l'època ni d'exhaurir els recursos que el llenguatge operístic ofereix per tal de produir obres capdavanteres, des del primer èxit, *Nabucco*, fins a *Aida* o els dos darrers productes shakespearians, amb llibret de Boito, *Otello* i *Falstaff*. És curiós que a les seves primeres produccions es mostrés ja tan madur, mentre que a les darreres la seva inspiració era fresca i jove, àdhuc a les composicions religioses com *Quattro pezze sacre* i el *Requiem*, de punyent potència.

Però hi ha un altre Verdi, el jove que componia marxes per a bandes de poble, com la que ell mateix dirigia a Busetto, on també componia nocturns i romances per complaure els amics, i altres peces com cançons de gran bellesa, que corprenen quan algun cantant es decideix a incloure-les en algun recital. De fet, va conrear el gènere tota la vida i va publicar dues col·leccions de sis romances cadascuna. Entre les que va compondre aïlladament, destaquen

Il brigidino, de 1863, *Stornello*, de 1869, i una molt anterior, de 1847, *Il poveretto*, sensible i dolça.

En el terreny de l'escena lírica, i malgrat tota la bellesa de la seva producció, romanen com a típiques les components de la trilogia romàntica, *Rigoletto*, *Traviata* i *Trovatore*. *La Traviata* recull el cèlebre argument de Dumas, fill, a *La dama de les camèlies*. Només que aquí Marguerite és Violetta i el seu estimat Alfredo porta el cognom Germont. Els episodis es mantenen essencialment. Així, Germont pare demana a Violetta de sacrificar el seu amor per raons socials que avui semblen poc consistents: la felicitat – un matrimoni – de la germana d'Alfredo es trencarà si se sap que ell està vivint amb una mala dona. Només al final, al tercer acte, quan ja es troba malalta de mort, després que el doctor que la visita no deixa esperança, rebrà Violetta una carta de Germont pare, en la qual li agraeix tot el que ha fet i li comunica que Alfredo sap la veritat i que la vindran a veure... massa tard! És aleshores quan Violetta rememora, a l'ària «Addio del passato», tota la felicitat de què va gaudir amb el seu amant en temps més feliços. És veritablement un dels fragments més sensibles en una òpera que en conté molts d'aquest caràcter.

Giacomo Puccini va escriure poques òperes, només onze títols en trenta anys, tot i comptant els tres que formen el *Trittico* com a separats, ja que es tracta de tres òperes independents. Nascut a Lucca el 22 de desembre de 1858 i mort, després d'una operació fallida de càncer al coll, a Brussel·les, el 29 de novembre de 1924, aquest exigent compositor no començava una nova òpera fins que no estava del tot segur i satisfet de l'argument i del llibret, en la confecció del qual intervenia constantment, alhora que anava component la música. Descomptats els assaigs inicials, *Le Villi* i *Edgar*, i també l'amable *Rondine*, Puccini, a partir de *Manon Lescaut*, va produir una successió d'obres capdavanteres. La seva herència musical familiar, de generacions, unida a una sòlida formació, a una personalitat hàbil i a un treball exhaustiu i continuat, li va permetre d'arribar al cim del verisme i a un ofici, ni tan sols igualat pel mateix Verdi, en l'art dramàtic i en el de poder, amb quatre notes, reflectir exactament situacions, personalitats i tot allò que conforma l'essència de l'escena.

Però Puccini té també, com Verdi, petites obres delicioses, fruit de moments diferents dels habituals en què estava gestant una nova òpera. Entre elles hi ha cançons com *Sole e amore*, de 1883, o una altra melodia ben separada d'ella en el temps, ja que és de 1917, la cançó per a tenor *Morire?*.

El segon gran èxit de Puccini, després de *Manon Lescaut*, fou *La Bobème*, estrenada el 1896. Les *Escenes de la vida de bobèmia*, de Murger, amb tota la seva càrrega de romanticisme tòpic, han subministrat inspiració a bastants músics. Puccini va compondre una sèrie de quadres o *sketchs* amb criteri quasi pictòric, en els quals la descripció d'ambients i de personatges és allò veritablement important. Ara bé, Puccini, amb aquest pretext, dóna als seus protagonistes, en fragments meravellosos, ocasions de gran lluïment, com el tercet del tercer acte o les dues àries de Rodolfo, el tenor, «Che gelida manina» i la rèplica de la soprano, «Mi chiamano Mimi».

Molt diferent és *Tosca*, que ens situa a Roma el 1800 i sembla basada en fets reals. Sota el domini austríac, el dèspota cap de policia, baró Scarpia —el gran personatge puccinià— dominarà els patriotes italians idealistes i ingenus, com el pintor Mario Cavaradossi o la cantant Floria Tosca. El segon acte és especialment magistral. Scarpia usa la tortura, la mort i l'engany per dominar les voluntats de les seves víctimes, i el desenvolupament de la trama és veritablement quasi cinematogràfic. I encara sort que el monstre cau assassinat per la mà de Tosca, una cosa no prevista pel baró. Però aquesta decisió femenina no servirà de res als amants. El parany inicial de Scarpia, convencent Tosca, per tal que cedeixi a les seves exigències, que l'afusellament de Mario serà fingit, resulta palès quan el pintor cau mort de debò. A Tosca només li resta el suïcidi.

És al segon acte on es troba, com un afegit que trenca el decurs natural de la trama, aquesta ària «Vissi d'arte», l'única autèntica que té la soprano, en la qual es queixa de la seva sort, quan ella ha viscut dedicada només a l'art i enyora una vida lluny de la política i les seves intrigues.

Jules Massenet nasqué a Montaud el 12 de maig de 1842 i morí a París el 13 d'agost de 1912. Per la seva personalitat particular, fou

un dels compositors francesos més importants, ídol dels públics operístics de fi de segle, imitat, envejat i criticat, precisament per la seva gran popularitat. Especialista en assumptes poètics en què es barregen suavitat i voluptuositat, es va adaptar als gustos de l'època que ell mateix va contribuir, en gran manera, a formar. Fou anomenat «compositor de les dones» i també es deia que les seves òperes eren «retrats femenins». És cert que les seves heroï-

nes foren l'element principal: Manon, Dulcinea, Charlotte, Thaïs... Poc més o menys, allò que succeïa en la seva vida particular. El que no es pot negar a Massenet és un gran do melòdic, un alt sentit dramàtic i una enorme delicadesa d'escriptura, uns dots que ell sabia explotar al màxim.

La seva *Manon* es va estrenar a l'Opéra-Comique el 19 de gener de 1824. Es basa en un llibret de Meilhac i Gille, que parteix de l'obra de l'Abbé Prévost. És el moment en què començava a desaparèixer en la realitat la cortesana, producte normal d'una certa societat de l'alta burgesia, quan veuen la llum òperes com les *Manon* de Massenet i Puccini o *La Traviata* de Verdi.

Cap a la fi del segon acte –l'únic en què els amants viuen tranquils i junts– Lescaut convenç Manon de la necessitat d'abandonar Des Grieux. Aprofitant la sortida momentània d'ell, Manon canta aquest comiat a la vida familiar, simbolitzada en la taula parada, «Adieu, notre petite table!». Quan ell retorna, tot serà fals, fins i tot el silenci d'ella durant el cèlebre «Somni», la gran romança de tenor en tota l'òpera.

Francesco Cilea va néixer a Palmi (Calàbria) el 1866 i va morir a Varese ja el 1950. Fou deixeble al Conservatori de Nàpols i, cinquanta anys després, el seu director. Abans havia estat a Florència com a professor d'harmonia i també fou director del Conservatori de Palerm.

La seva vida va estar dividida entre la pedagogia i la composició. En qualsevol cas, només va escriure cinc òperes, de les quals només dues persisteixen avui. *L'Arlesiana* no se sol representar sencera, però la romança de tenor se sent contínuament en els recitals. L'altra òpera, *Adriana Lecouvreur*, sí que ha restat en el repertori.

Basada, segons que sembla, en fets reals, però bastant mitificats, conta la vida d'una actriu de la Comédie Française, la qual se suposa enamorada del príncep Maurici de Saxònia. Una rival gelosa, la comtessa de Bouillon, hauria emmetzinat Adriana, posant un perfum maligne en un ram de flors que li fa enviar.

Al principi, al Saló Verd de la Comédie Française, i després d'una curta introducció, entra Adriana, abans de sortir en escena per interpretar la Roxane a *Bajacet*, un dels seus èxits. Va recitant el

paper i els seus admiradors aplaudeixen la interpretació. És aleshores que canta l'ària «Io son l'umile ancella», en què es declara simplement una servidora humil del Geni Universal, el Geni creatiu. Des de l'estrena de *Adriana Lecouvreur* (Milà, 1902), aquesta pàgina és favorita dins del repertori de soprano.

Jesús García-Pérez

IBERIA

Volar y otras artes

IBERIA colabora con el teatro del Liceo en esta temporada de Opera. Es nuestra manera de dar alas al Arte. Y a la cultura.

* IBERIA: Patrocinador de la Temporada de Opera del Teatro del Liceo de Barcelona.

IBERIA
LINEAS AEREAS DE ESPAÑA

Textos

Se tu m'ami

Se tu m'ami, se tu sospiri
sol per me, gentil pastor,
ho dolor de' tuoi martiri,
ho diletto del tuo amor;
ma se pensi che soletto
io ti debba riamar,
pastorello sei soggetto
facilmente ad ingannar.

Bella rosa porporina,
oggi Silvia sceglierà
colla scusa della spina,
doman poi la sprezzerà.
Ma degli uomini il consiglio
io per me non seguirò;
sol perchè mi piace il giglio
gli altri fiori sprezzarò?

Se tu m'ami...

Adieux à la vie

(Album Français)

Salut! Dernière aurore
qui viens pour moi d'éclorre!
Lui que mon coeur adore,
il veut partir, je meurs.

Cruel! Vois mes douleurs!
Cède à mes pleurs!
Toi qui j'implore,
vois mon tourment mortel.

Ah! T'aimer, c'était la vie,
qui m'est par toi ravie.
Ton coeur ingrat m'oublie,
ma mort est mon seul voeu.

Au jour je dis adieu, amis,
ma mère, adieu.
Son coeur ingrat m'oublie,
ma mort est mon seul voeu.

T'aimer, c'était ma vie,
reprends-la, mon Dieu!
Terre! Adieu!
Ma mère, adieu!

La correspondance amoureuse

(Matinée Musicale)

Billets chéris, interprètes de l'âme,
je n'ose pas vous garder plus long temps;
nés de ses feux, périssez dans la flamme;
j'ai peur de vous, indiscrets confidents;
c'en est donc fait tous ces écrits si tendres
ne seront plus, hélas! qu'un peu de cendres.
Brûlez! brûlez! gages d'amour,
vous serez là gravés toujours.

Je veux encore palpitante et ravie
de leur nectar m'enivrer une fois;
de flot en flot je remonte ma vie,
dans chaque mot je retrouve sa voix.
Billets chéris, mon beau trésor, ma gloire,
avant l'adieu passez dans ma mémoire.
Brûlez! brûlez! gages d'amour,
vous serez là gravés toujours.

Quand il saura le dernier sacrifice,
pour l'adoucir, qu'il me plaigne du moins;
billets chéris, que le sort s'accomplisse,
disparaissez sans pitié, sans témoins.
Ah! les transports de l'étranger qui m'aime,
qu'ils n'allent point s'évanouir, de même;
brûlez! brûlez! gages d'amour,
mais dans son coeur vivez toujours;
Brûlez! brûlez! gages d'amour,
mais dans son coeur restez toujours.

Si, mi chiamano Mimì

(La Bohème)

Si, mi chiamano Mimì, ma il mio nome è Lucia.
La storia mia è breve.
A tela o a seta ricamo in casa e fuori.
Son tranquilla e lieta ed è mio svago far giglie e rose.
Mi piaccion quelle cose che han sì dolce malìa,
che parlano d'amor, di primavera,
che parlano di sogni e di chimere,
quelle cose che han nome poesia...
Lei m'intende?
Mi chiamano Mimì, il perchè non so.
Sola mi fo il pranzo da me stessa.
Non vado sempre a messa, ma prego assai il Signor.
Vivo sola, soletta, là, in una bianca cameretta:
guardo sui tetti e in cielo,
ma quando ven lo sgelo il primo sole è mio!
il primo bacio dell'aprile è mio!
il primo sole è mio!
Germoglia in un vaso una rosa...
Foglia a foglia la spio!
Così gentil il profumo d'un fior!
Ma i fior ch'io faccio, ahimè!
non hanno odore!
Altro di me non le saprei narrare:
sono la sua vicina che la vien fuori d'ora a importunare.

Sole e amore

Il sole allegramente batte ai tuoi vetri,
amor pian pian batte al tuo cuore,
e l'uno e l'altro t'ama.
Il sole dice: O dormente, mostrati che sei bella.
Dice l'amor: Sorella,
col tuo primo pensier pensa a chi t'ama.
Al Paganini,
Giacomo Puccini.

Il brigidino

E lo mio damo se n'è ito a Siena,
m'ha porto il brigidin di duo colori.
Il bianco gli è la fe' che c'incatena,
il rosso l'allegria dei nostri cuori.
Ci metterò una foglia di verbena
ch'io stessa alimentai di freschi umori.
E gli dirò che il rosso, il verde, il bianco,
gli stanno bene colla spada al fianco.
E gli dirò che il bianco, il verde, il rosso
vuol dir che Italia il suo giogo l'ha scosso.
E gli dirò che il rosso, il bianco, il verde,
gli è un terno che si gioca e non si perde!

Addio del passato

(La Traviata)

Addio del passato bei sogni ridenti,
le rose del volto già sono pallenti;
l'amore d'Alfredo perfino mi manca,
conforto, sostegno dell'anima stanca...
Ah! della Traviata sorridi al desio,
a lei, deh perdona, tu accoglila, o Dio!
Or tutto finì...

Adieu, notre petite table

(Manon)

Adieu, notre petite table,
qui nous réunit si souvent!
Adieu, notre petite table
si grande pour nous cependant!...
On tient, c'est inimaginable,
si peu de place en se serrant.
Adieu, notre petite table!
Un même verre était le nôtre,
chacun de nous quand il buvait
y cherchait les lèvres de l'autre.
Ah! pauvre ami, comme il m'aimait!
Adieu, notre petite table. Adieu!...

Notx (La nit)

Moi golos dlia tebia i laskovi i tomni
Trevogit pozdnoe moltxanie notxi tiomnoi.
Bliz loja moievo petxalnaia svieta gorit;
Moi stikhi, tekut, slivaias i jurtxa,
Tekut rutxi liubvi, polni toboi.
Vo tmie tvoi glasa blistaiut priedo mnoiu
Mnie ulibaiutsa i zbuki slixu ia:
Moi drug, moi nejni drug... liubliu tvoia!

Vissi d'arte

(Tosca)

Vissi d'arte, vissi d'amore,
non feci mai male ad anima viva!...
Con man furtiva quante miserie conobbi, aiutai.
Sempre con fè sincera
la mia preghiera ai santi tabernacoli salì.
Sempre con fè sincera,
diedi fiori agli altar.
Nell'ora del dolore, perchè, perchè Signore,
perchè me ne rimunerì così?
Diedi gioielli della Madonna al manto,
e diedi il canto agli astri, al ciel,
che ne ridean più belli...
Nell'ora del dolor perchè, perchè Signor,
perchè me ne rimunerì così?

Chanson de l'adieu

Partir, c'est mourir un peu,
c'est mourir à ce qu'on aime:
on laisse un peu de soi même
en toute heure et dans tout lieu.

C'est toujours le deuil d'un voeu,
le dernier vers d'un poème;
partir, c'est mourir un peu,
c'est mourir à ce qu'on aime.

Et l'on part, et c'est un jeu,
et jusqu'à l'adieu suprême
c'est son âme que l'on sème,
que l'on sème en chaque adieu:
Partir, c'est mourir un peu;
partir, c'est mourir un peu.

Io son l'umile ancella

(Adriana Lecouvreur)

Ecco: respiro appena...
Io son l'umile ancella
del Genio Creator:
ei m'offre la favella,
io la difondo ai cor.
Del verso io son l'accento,
l'eco del dramma uman,
il fragile strumento
vassallo della man.
Mite, gioconda, atroce,
mi chiamo Fedeltà:
un soffio è la mia voce,
che al novo dì morrà.

Repertori de Raina Kabaivanska

- Vincenzo Bellini: *Il Pirata* (Imogene)
Beatrice di Tenda (Agnese i Beatrice)
- Hector Berlioz: *Benvenuto Cellini* (Teresa)
- Arrigo Boito: *Mefistofele* (Margherita)
- Ferruccio Busoni: *Turandot* (Turandot)
- Alfredo Catalani: *La Wally* (Wally)
- Francesco Cilea: *Adriana Lecouvreur* (Adriana)
- Gaetano Donizetti: *Roberto Devereux*
Fausta (Fausta)
- Umberto Giordano: *Andrea Chénier* (Maddalena de Coigny)
- Christoph W. Gluck: *Armide* (Armide)
- Charles Gounod: *Faust* (Marguerite)
- Franz Lehar: *Die lustige Witwe* (Hanna Glavari)
- Ruggero Leoncavallo: *Pagliacci* (Nedda)
- Jules Massenet: *Manon* (Manon)
Thaïs (Thaïs)
- Modest Musorgski: *Boris Godunov* (Marina)
- Sergei Prokofiev: *Ognenni Angel* (Renata)
- Giacomo Puccini: *Manon Lescaut* (Manon)
La Bobème (Mimi)
Madama Butterfly (Cio-Cio-San)
Tosca (Floria Tosca)
Il Tabarro (Giorgetta)
Suor Angelica (Angelica)
Turandot (Liu i Turandot)
- Gioacchino Rossini: *Guillaume Tell* (Mathilde)
- Gasparo Spontini: *La Vestale* (Giulia)
- Richard Strauss: *Capriccio* (Comtessa)
- Piotr I. Txaikovski: *Ievgueni Onieguin* (Tatiana)
Pikovaia Dama (Lisa)

- Giuseppe Verdi: *Ernani* (Elvira)
Il Trovatore (Leonora)
La Traviata (Violetta)
Simon Boccanegra (Amelia)
I vespri siciliani (Elena)
La forza del destino (Leonora)
Don Carlo (Elisabetta de Valois)
Otello (Desdemona)
Falstaff (Alice Ford)
Messa da Requiem
- Richard Wagner: *Rienzi* (Irene)
- Riccardo Zandonai: *Francesca da Rimini*

Elements per a una discografia

Òperes completes

Bellini: *Beatrice di Tenda* (Agnese). Dir.: Antonino Votto (Scala de Milà 1961).

Boito: *Mefistofele* (Margherita). Dir.: Gianandrea Gavazzeni (Scala de Milà 1964).

Wagner: *Rienzi* (Irene). Dir.: Hermann Scherchen (Scala de Milà 1964).

Verdi: *Ernani* (Elvira). Dir.: Antonino Votto (Scala de Milà 1969).

Zandonai: *Francesca da Rimini* (Francesca). Dir.: Eva Queller (Nova York 1973).

Verdi: *Il Trovatore* (Leonora). Dir.: Bruno Bartoletti (Eurodisc).

Verdi: *Simon Boccanegra* (Amelia). Dir.: Claudio Abbado (Scala de Milà 1976).

Verdi: *Falstaff* (Alice Ford). Dir.: Herbert von Karajan (Philips).

Massenet: *Manon* (Manon). Dir.: Daniel Oren (Òpera de Roma 1981).

Donizetti: *Fausta* (Fausta). Dir.: Daniel Oren (Òpera de Roma 1981).

Puccini: *Madama Butterfly* (Cio-Cio-San). Dir.: Gabriele Bellini.

Puccini: *Tosca* (Floria Tosca). Dir.: Gabriele Bellini.

Puccini: *Madama Butterfly* (Cio-Cio-San). Dir.: Maurizio Arena (Arena de Verona 1983).

Zandonai: *Francesca da Rimini* (Francesca). Dir.: Maurizio Arena (RCA).

Cilea: *Adriana Lecouvreur* (Adriana). Dir.: Maurizio Arena (Bel-kanton).

Altres enregistraments

Els enregistraments en viu de recitals de Raina Kabaivanska són molt buscats pels afeccionats. Entre aquests discos i els enregistrats en estudi, destaquen els següents:

Àries de Verdi, Giordano, Catalani, Massenet i Pipkov.

Àries i duos de Verdi, Puccini, Giordani i Leoncavallo (amb Carlo Bergonzi i Piero Cappuccilli).

Àries de Puccini (*Le Villi*, *Edgar*, *Manon Lescaut*, *Tosca*, *Madama Butterfly* i *Suor Angelica*).

Cançons de Musorgski, Prokofiev, Rachmaninov, Stravinsky i Txaikovski.

Les grans veus de l'Arena de Verona.

Àries de Puccini (*Edgar, Manon Lescaut, La Bobème, Tosca, Madama Butterfly, La Rondine, Suor Angelica* i *Turando*).

Àries de Verdi (*Macbeth, Il Trovatore* i *La Traviata*).

Àries de *Medea, La Vestale, L'assedio di Corinto, La Straniera, Roberto Devereux* i *Don Carlo*.

Àries de *L'incoronazione di Poppea, Fausta, Manon, La Traviata, La Bobème* i *Die lustige Witwer*, i cançons de Pergolesi, Rossini, Donizetti, Puccini, Catalani i Denza.

Notes importants

En atenció als artistes i al públic en general, s'exigeix l'adequada correcció en el vestir (senyors: americana i corbata), i es prega la màxima puntualitat: no es permetrà l'entrada a la sala un cop començada la representació, ni verificar enregistraments, fotografies o filmar escenes de cap mena.

El Consorci del Gran Teatre del Liceu, si les circumstàncies ho reclamen, podrà alterar les dates, els programes o els intèrprets anunciats en aquest programa.

En compliment d'allò que disposa l'Article 92 del Reglament d'Espectacles, és prohibit de fumar als passadissos; hom ha d'utilitzar el saló del 1r pis i el vestíbul de l'entrada.

Accés pel carrer Sant Pau, núm. 1, bis, d'ús exclusiu per a minusvàlids. Tel. 318 91 22.

Portada:

Oleguer Junyent (1876-1956): Maqueta per a l'escenografia de *Tannhäuser*, de Richard Wagner. Acte primer: el Venusberg. Gran Teatre del Liceu, 1908. (Centre d'Investigació, Documentació i Difusió de l'Institut del Teatre de Barcelona)

Edició i publicitat: Art.Co/2000

Disseny: Carmelo Hernando

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
L I C E U

La Fundació privada Gran Teatre del Liceu s'ha creat amb una finalitat bàsica, que és la d'estimular les empreses del sector privat perquè contribueixin a la promoció i difusió de la Cultura, tal com és norma als països més desenvolupats.

En aquest sentit, les empreses que formen el primer Patronat i les que s'han anat adherint a la nova Fundació, ja sigui com a Protectores, Col.laboradores o Cooperadores, entenem que la societat catalana d'avui no pot desentendre's de la sort d'una institució tan arrelada a la vida cultural de Barcelona i tan representativa de la vida musical de Catalunya com és el Gran Teatre del Liceu.

Cal conservar i enfortir aquest llegat cultural, creat fa més de 150 anys sense cap altre impuls que no fos el que procedia d'una imparable il.lusió col.lectiva. Deixar ara el futur del Liceu a l'exclusiva responsabilitat de les institucions públiques equivaldria a una mena de deserció.

Per això us demanem que, en la mesura de les vostres possibilitats, us incorporeu a la tasca que ens hem imposat i que, tot associant el vostre nom al prestigi del nostre Gran Teatre, ajudeu a la realització dels seus projectes.

FUNDACIÓ
GRAN TEATRE DEL
LICEU

Presidenta d'Honor
S.M. LA REINA SOFIA

Patrons
CATALANA DE GAS
CAIXA DE CATALUNYA
CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA
AIGÜES DE BARCELONA
BANCO DE EUROPA
BANC DE SABADELL
GRUPO TORRAS
CONSORCI DEL GRAN TEATRE DEL LICEU

Protectors
ANGLO NAVAL INDUSTRIAL
BASSAT, OGILVY & MATHER
IBM
SEAT

Col.laboradors
NESTLÉ
ROCA RADIADORES

Cooperadors
BUFET BERGÓS
COOPERS & LYBRAND
EDITORIAL VICENS VIVES
ENIMONT IBERICA
MCS Marketing Comunicaciones y Servicios
RICARDO MOLINA, S.A.

Informació
Fundació Gran Teatre del Liceu
c/. Sant Pau, 1 bis
08001 Barcelona
Telèfon 318 91 22

Pròximes funcions

The Duenna

(La Dueña)

Robert Gerhard

Felicity Palmer, Sharon Cooper, Ann Mason, Begoña Alberdi, Dionisia Perkidis, Richard van Allan, Anthony Michaels-Moore, David Rendall, Robin Leggate, Enrique Baquerizo, Antoni Comas, Adrià del Castillo, Alfredo Heilbron

Director d'orquestra **Antoni Ros Marbà**
Director d'escena **José Carlos Plaza**
Escenografia i vestuari **Pedro Moreno**
Coreògraf **Goyo Montero**
Co-producció **Teatro Lírico Nacional
La Zarzuela, Madrid
Gran Teatre del Liceu (1992)**

Amb sobretítulat

Funció de Gala

Dilluns, 10 de febrer, 21 h., funció núm. 58, torn E
Dimecres, 12 de febrer, 21 h., funció núm. 59, torn D
Divendres, 14 de febrer, 21 h., funció núm. 60, torn C
Diumenge, 16 de febrer, 17 h., funció núm. 61, torn T
Dimarts, 18 de febrer, 21 h., funció núm. 62, torn A
Dijous, 20 de febrer, 21 h., funció núm. 64, torn B

Recital Simon Estes

Piano: Veronica Scully

Obres de Johannes Brahms, Aaron Copland, Wolfgang A. Mozart i
espirituals negres

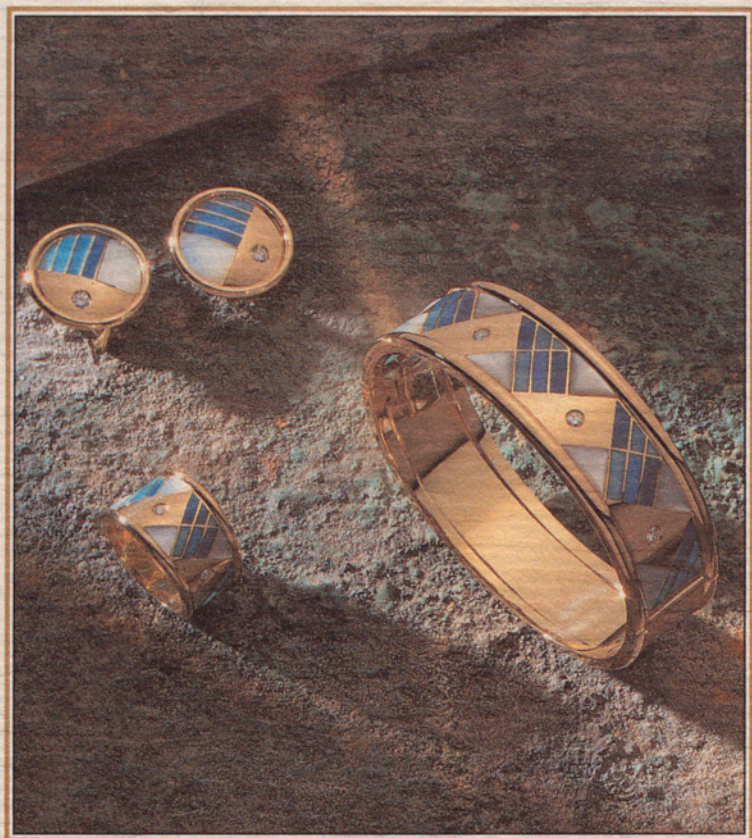
Dimecres, 19 de febrer, 21 h., funció núm. 63, torn D

Concert José van Dam

Director d'orquestra: Marc Soustrot

Obres de Charles Gounod, Jules Massenet, Wolfgang A. Mozart,
Jacques Offenbach i Gioacchino Rossini

Dissabte, 22 de febrer, 21 h., funció núm. 65, torn E

BAGUÉS
JOIERIA

▼
PASSEIG DE GRÀCIA, 41
TELÈFON 216 01 73
08007 BARCELONA

▼
CARRER SANT PAU, 6
TELÈFON 317 32 46
08001 BARCELONA

▼
RAMBLA DE LES FLORS, 105
TELÈFON 317 19 74
08002 BARCELONA

42796-12